

DE PASTORIE VAN KERKSKEN

De pastorie - althans wat de onderbouw betreft - is wellicht het oudste woonhuis van Kerksken. De muurankers die het jaartal 1749 aangeven, zouden het uiterlijk bewijs zijn van die ouderdom.

In 'Bouwen door de eeuwen heen' (5n2 H-Z) wordt op blz. 492 de pastorie van Kerksken als volgt beschreven : "Dubbel huis van vijf traveeën en twee verdiepingen onder een zadeldak (mechanische pannen) d.m.v. muurankers gedateerd 1749, doch tijdens XIX gewijzigd en verhoogd met bovenverdieping. Recent gedecapeerde bakstenen voor-gevel met XIX opstand. Rechthoekige vensters beluikt op de begane grond, voorzien van arduinen lekdrempels. Bewaarde zandstenen negblokken aan het tweede venster, ook zandstenen negblokken tussen het vierde en vijfde benedenvenster, duidend op vroegere traditionele gevelindeling. Integraal XIX-bovenvensters in een geschilderde omlijsting. Aangepaste rechthoekige deur in geprofileerde omlijsting van zandsteen. Beraapte achtergevel, zandstenen deuromlijsting zichtbaar..."

De samenstellers van voornoemd werk hebben de pastorie gezien in de zomer van 1976. Toen was immers de beraping en het loszittend plakwerk van de voorgevel verwijderd en was de vroegere structuur van het oude gebouw te voorschijn gekomen.

Sporen van oude vensteropeningen, gevat in een omlijsting van zandsteen zoals hoger beschreven, waren weer zichtbaar geworden.

Op aanraden van de Provinciale Overheid werd het gebouw opnieuw bepleisterd met een cementbepleistering. Daarbij werd eveneens dezelfde sierlijst bovenaan de voorgevel gebracht. De bakstenen voorgevel was immers teveel geschonden om hem te hervoegen en de eigenheid van het gebouw zou aldus ook aan waarde verloren hebben.

Er werd ook vastgesteld dat de voorgevel ter hoogte van de ingang deur in de loop der jaren enkele centimeters naar voren was gaan overhellen. Een bepleistering kon dit euvel gedeeltelijk verhelpen en meer stevigheid verlenen.

De luchtaansluiting op het elektrische net, in de gevel verankerd, werd verwijderd om verdere belasting te voorkomen.

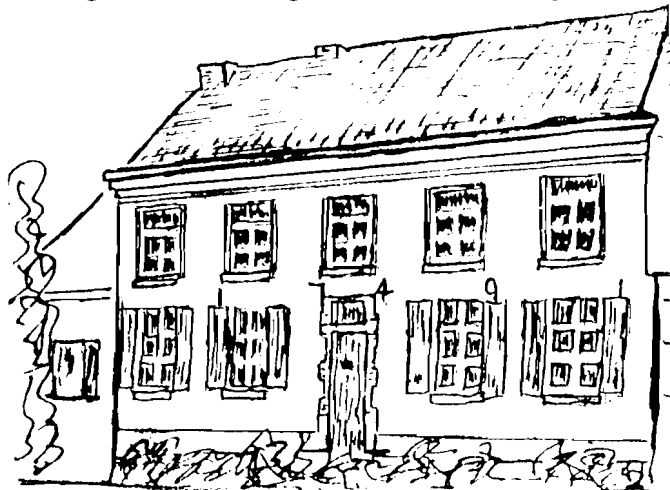
Op 9 juni 1976 werd het nieuwe plakwerk toegewezen aan dhr. Albert De Leeneer (+), aannemer van plakwerken, Dorp te Kerksken (woning verdwenen - thans parking) voor de som van 211.866 fr. BTW inclusief.

Over gans de lengte van de voorgevel werd ook een arduinen plint aangebracht. Nadien is de gevel wit geverfd door de gemeentewerklieden. Hiervoor werd een verf gebruikt op basis van gesteente en ingevoerd uit Duitsland. Deze verf had een zelfreinigende eigenschap. Jammer genoeg werd enkele jaren geleden de gevel herschilderd met een synthetisch produkt. Aldus kreeg de pastorie haar huidig uitzicht.

Velen zullen zich echter nog de toestand herinneren zoals hij tot ± 1965 is geweest, met de bijgebouwen die zich in de voortuin bevonden.

Deze voortuin was volledig afgesloten, rechts door de aanpalende woning Coppens, langs de straatzijde door een bakstenen en beraapte muur en een centraal poortgebouwtje met zadeldak. Uitsluitend via de grote dubbele houten ingangspoort van dit gebouwtje kon men de pastorie bereiken. Links, immers, was een groot bijgebouw dat haaks op het woonhuis stond en tot aan de straat de voortuin begrenste.

Na het vertrek van pastoor Michiels werden de bijgebouwen die bouwvallig waren, afgebroken teneinde parkeergelegenheid te scheppen. Er zijn ons jammer genoeg geen foto's bekend, die de oude toestand illustreren (1). Alleen op een postkaart in kleur, die een luchtfoto van de dorpskern weergeeft is een gedeelte van het poortgebouwtje zichtbaar.

(1) Foto's zijn altijd welkom bij de Heemkring en kunnen bezorgd worden op het sekretariaat, Diepeweg 15, 9450 Haaltert. Zij worden desgevallend na het nemen van een afdruk terugbezorgd aan de eigenaar.

Wij menen ons te herinneren dat het dak van het bijgebouw langs de voortuinzijde op bakstenen pilaren rustte. Aldus werd een soort overdekte gang gevormd vóór de langs - gevel van het gebouw. Deze bijgebouwen dateerden zeker van vóór 1850, zij zijn vermeld op het plan Popp.

Misschien was het grootste bijgebouw wel oorspronkelijk de stalling waarvan Pastoor van Eesbeeck spreekt in 1787 (2).

"ben genoodsaect geweest eene schuere met haeren grond te coopen, eene poort en eene stallinghe te maecken, zoo dat deze mij ook komen tot 500 gulden..." (3)

Naast hun inkomsten aan tienden bewerkten de pastoors dikwijls het land, dat aan de kerk toebehoorde, om in hun onderhoud te voorzien ; daartoe hadden ze dan ook voorzieningen nodig om de oogst op te bergen en dieren te huisvesten.

Zo bewerkte pastoor van Eesbeeck 14 roeden land op het Boekentsveld, 25 roeden en 115 roeden op de "Winkel". Hij bezat een paard dat hij nodig had "ter verbeteringhe van de andere quaede landgoederen..." en hij bewerkte ongetwijfeld eigenhandig het land hem "aengeraeden tot mijne gezondheid van de heere Van Asbroeck, medecijn meester tot Ninove" (3).

Niettegenstaande de pastorie in 1622 hersteld was, moest er opnieuw dringend aan gewerkt worden in 1640. De parochiegemeenschap werd daartoe bereid gevonden.

Begin 18de eeuw werd zelfs een nieuwe pastorie gebouwd. Het kapittel van de St. Martinuskerk te Aalst (het voormalige kapittel van Haaltert), dat het devolutive recht (4) bezat voor de kerk van Kerksken, had daartoe 200 gulden gegeven (1713, 1727).

Ruim 20 jaar later werd er opnieuw verbouwd, de muurankers waarvan hoger sprake kunnen immers niet vóór 1749 geplaatst zijn.

-----

(2) Zie over pastoor van Eesbeeck M. in nr. 1/1988 van Mededelingen van de Heemkring. Hij was pastoor in Kerksken van 1775 en 1823.

(3) R.A.G. "Raad van Vlaanderen" nr. 31754 Kerksken "Goederen van de dode hand". 1787

(4) Devolutive recht : recht van de bisschop om een pastoor te benoemen wanneer degene die kandidaten mocht aanduiden zulks verwaarloosd had of belet was.

In 1775 beklagt pastoor Van Eesbeeck zich als volgt : Ick hebbe de pastoreele huysinghen veel te kleynbevonden, seer reumatieck, sonder bovenkaemers, sonder houtschuere, bakhuys,..." "de schuere met haeren gront ende voorpoorte" waren publiek verkocht zodat de pastoor "eene neerlatighe ende armen inganck" heeft gevonden. (5)

75 jaar later, wanneer pastoor Van Hoeymissen op 11 november 1832 bezit neemt van de pastorie, kan hij vaststellen dat het "in de grote kamer" op 18 plaatsen had doorgeregend.

Hij beschrijft het gebouw aldus : "het huis was met één statie (verdieping), had een vijnster in de spreekplaats met een kruis van arduin in het midden en kleine ruitjens. Zoo was het ook in de keuken, maar met een kruis van hout. Tusschen de twee keukens was maar een halve vijnster. In de voorkant van het gebouw boven de deur van de gang was een dakvijnster bekroond met een grooten mostaardpot..." (6)

Na enkele jaren verzoekt Van Hoeymissen het gemeentebestuur - eigenaar van de pastorie - om aan de lamentabele toestand van het gebouw te verhelpen en de uitgaven, die hij persoonlijk reeds gedaan heeft voor dringend onderhoud, terug te geven.

Waarschijnlijk kreeg hij geen gehoor en heeft hij zich tot de Provinciegouverneur gewend. In een antwoord van het gemeentebestuur aan deze hoge ambtenaar van 12 februari 1847 lezen we "dat de pastoor nutteloze uitgaven doet"!! (7)

Dezelfde klacht wordt twee jaar later opnieuw ingediend. Nu wordt door het gemeentebestuur geantwoord aan de Arrondissementscommissaris op 25 januari 1849 dat de pastorie over enige jaren hersteld is maar méér dan wat er is besteed kan de gemeente niet opbrengen. Er zouden grotere lasten aan de bevolking moeten opgelegd worden en dit is onverantwoord. Het was zeker een moeilijke tijd rond 1849 (mislukking der oogsten) maar invoering van nieuwe belastingen zouden in de eerste plaats natuurlijk de "notabelen" van de gemeente getroffen hebben, zij die zelf de gemeentebestuurders waren. De gewone man betaalde immers geen of zeer weinig belastingen.

-----
(5) J. De Brouwer : Bijdrage tot de geschiedenis van de kerkelijke instellingen en het godsdienstig leven in het Land van Aalst tussen 1621 en 1796.

(6) Parochiearchief Kerksken - Liber Memorialis. De pastoor bedoelt hier een dakkapel boven de deur waarin een venster. Het geheel bekroond met een stenen ornament in de vorm van een vaas of "mosterdpot".

(7) R.A.G. Kerksken correspondentieregister.

De pastoor zou het de bestuurders moeilijk maken, zo wordt gezegd, en 't is allemaal nutteloos er nog verder over te corresponderen (7).

In 1846 zou de gemeente een som van 49 fr. besteed hebben voor onderhoud aan de pastorie en in de vorige jaren van 100 tot 150 fr. (brief van 27.03.1849).

Uiteindelijk worden dan toch werken uitgevoerd. Op 26 mei 1851 besluit de gemeenteraad samen met de kerkfabriek van hulpsom van 551,39 fr. te vragen aan de Provincieraad voor dringende herstellingen aan de pastorie en de kerktoren.

In september van hetzelfde jaar is de schattingsprijs reeds van 968 fr. opgelopen. De kerkfabriek kan 300 fr. bijdragen en "enige milde inwoners" tekenen in voor 184 fr. De gemeente bezit "natuurlijk" weerom geen middelen om bij te dragen en vraagt aan de hoger overheid om 484 fr. bij te passen.

In juni 1852 brengt de kerkfabriek nog eens 150 fr. op haar begroting van 1853 teneinde de "volstrekt nodige werken" uit te voeren. Zoals gewoonlijk geeft de gemeente geen tussenkomst en bedelt nog maar eens bij de overheid om een bijkomende toelage te verlenen. (8)

Het is niet uit te maken of de werken waarvan sprake uiteindelijk de verdieping op de pastorie tot resultaat hadden, waarvan pastoor Van Hoeymissen in zijn ongedateerde geschriften spreekt.

Een kleurrijke anecdote over de verbouwing heeft hij ons zeker nagelaten. De pastoor wilde voor de prijs van 1.300 fr. de bouw van een verdieping laten uitvoeren. Het gemeentebestuur ligt dwars, er moet een aanbesteding komen. We laten de pastoor nu zelf aan het woord.

"Zij (het gemeentebestuur) kwamen dan met een zekeren persoon (dik en vet) (9), hetzelfde zo goedkoop mogelijk te voltrekken onder schijn van aanbesteding.

-----

(7) R.A.G. Kerksken correspondentieregister

(8) R.A.G. Register gemeenteraadszittingen

(9) De adjectieven "dik" en "vet" waren misschien duidelijk genoeg om te weten wie pastoor Van Hoeymissen bedoelde. Mogelijks wil hij te kennen geven wat de gemeentebestuurders dik en vet hun zakken vulden.

Dit kwam zover, dat zij de pannen streken met kleem en het terzelvertijd overwitten met kalk. In plaats van noorwegschen deel (noorse den) 't was met witten inlandschen deel, dat zij de planché legden. De vijnsterramen van de bovenste statie met vurig hout (vurenhout = hout van gemene kwaliteit). Vrugteloos protesteerde ik tegen al hunne slegte werken. Den ondernemer was dan nog zo ongeschaafd (onbeschoft) dat hij op de muren van de kamers dierf schrijven in verscheidene rijmen :

'Die zich bemoeit met een anders zaken
zal nog wel in 't palot geraken'

dan schreef ik daaronder

'Als uit een lomp stuk vleesch reist
hoogmoed in de kop
schrijft hij zijn dwasigheden in alle plaatsen op'

Daarmee was het schrijven gedaan."

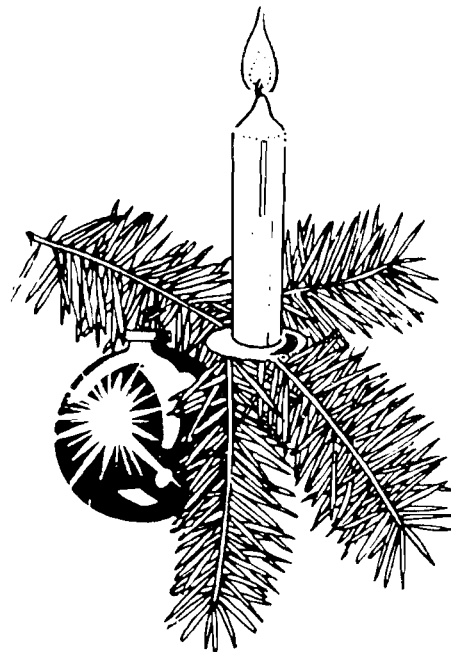
De pastoor voegt er nog aan toe : "Het gemeentebestuur heeft in al dat ik deed ten allen tijd tegengewerkt".

Op 8 maart 1887 sterft pastoor Van Hoeymissen. In de gemeenteraadszitting van 7 maart 1889 beschuldigen de gemeentebestuurders hem posthuum nog maar eens : hij zou de laatste jaren van zijn leven de pastorie verwaarloosd hebben, wat er nu de oorzaak van is dat er weer aanzienlijke herstellingen nodig zijn vooraleer de nieuwe pastoor dhr. Pauwels er zijn intrek kon nemen. Pastoor Pauwels verbleef inmiddels reeds 2 jaar op de parochie, verbleef hij desgevallend in een andere woning ?

Natuurlijk heeft de gemeente geen financiële middelen voor de herstellingen die geraamd worden op 1200 fr. Toelage wordt dan ook gevraagd aan de hogere overheid. Waarschijnlijk gebeurde er niets tot 1895. In dit jaar wordt door de gemeenteraad het plan en de begrotingsstaat voor buitengewone herstellingswerken aan de pastorie ten bedrage van 2005,26 fr. goedgekeurd. De bouwmeester was dhr. Couck uit Denderleeuw. Het aandeel in de kosten bedroeg voor de gemeente 1/3 ; staat en provincie namen 2/3 voor hun rekening. Het is niet uit te maken welke werken er toen werden uitgevoerd.

Evenmin hebben wij kunnen achterhalen op welke werken de aanbesteding, uitgeschreven door de gemeente op 28 maart 1952, betrekking heeft. De raming van de herstellingen bedroeg toen 74.860,70 fr., waarvan de staat 30 %, de provincie 10 % en de overige 60 % door de gemeente werden betaald. Aannemer was dhr. Van Nieuwenbergh Leopold Keizerlijke Plaats 5 te Aalst. De eindafrekening liep op tot 90.323 fr. Wij vermoeden dat het de vernieuwing van het dak betreft. Als besluit kunnen wij stellen dat er gedurende de laatste 130 jaar geen grondige verbouwingen meer uitgevoerd werden aan de pastorie, een huis met toch een rijke bouwgeschiedenis.

Paul TEMMERMAN.

HAALTERTSE BIJ- EN SPOTNAMEN (4)

BRUL

Krollezjef		V. Cauwenberg
Frisko		
Zjennes		Meganck
Viggen	viggenhandelaar	Leus
Kallekes	van Callebaut	Allemant
Lievenèrken		
De Frotten		
Esters	café "In den Ester"	
Mong Kesj		V.D. Eeckhout
Kloetens	café "In de Kloet"	Ruyssinck
Poutjens	café "In de Puit"	Vanden Berghe
Kobes	van Jacobus	
Tetjen		
Stront	strontraper	
Leirepieje		
Krikkes	liep met krukken	
Meiters		De Smet
Viermoukers	stokers	Mertens
Mougere Mong		
Kroes		
Driejegen	leurde met droge saucissen	
Plesjerinne		
Rochel		
Kappelink		
Naren	van Bernard	
Schoeë Lèneken		
Fong Elletrik		
Specht		Meert
De Skaj		
Natens Mong		Van Impe

EDESTRAAT

Baltemong		Sterck
Lievenèrken		
Lèasteirkes	van Lea Sterck	Vanden Steen

Spriet
Titj
Annabolein
Blenzjens

Bleys

MUIS

Bok kweekte bokken
Moorsjarel
Douves
Kloppers
Zjang Koereur
Kattens Dèlle
Lên Cèng stoeltjeszetster

Premereur
Van Hoorebeke
Hunninck
Dooremont

KATTESTRAAT en omgeving

Kojpers
Schèlle
Oenjerboer kippenkweker
Ouzjekes
Sadoët
Pitters
Saloës Ertier
Bèjerens
Goutjens

Van den Neucker
De Smaele
De Pauw

EKENT en omgeving

Kalot
Moesj verkocht petten
Kosterkes De Coster
Snoekes snoek op uithangbord van
café
Krimeejes café "In de Krim"
Pèjereken
Zjanges
Trioënens van Thouriany
Piepaas van Pipar
Pelemaans
Dizjateer
Bankes
Deserree
Mitjes

Nerinckx
Heyman
Redant
Vijverman

Zjoukemien zen Julia ere Zjef		
Biekes		De Bie
Pèjerekes		Fonck
Boerens		De Schrijver
Stientjes	steen-vlamoven	V. Cromphaut
Mekkes		
Kèttekes		Mathijs
Fèttel	van Fideel	
Patattens		Hunninck
Chassee		De Backer
Pikkeur		Geysens
Blaan Toor	liberaal	De Schepper
Boerkes		Hendrickx
Foetel		Lippens
Sjalens	van Charles	
Tootjaas		
Schoenmoukers		
Voeljers	van De Vulder	
Bollens		De Bolle
Niejen Boer		De Gendt
Doetens		Vonck-De Blander
Stiezenens		
Pètjes Do		
Os		
Melour		De Gendt
Mekkes		
Karolens	van Carolus	Van Cauwenberg
Zjoukemien	Domien van Jaak	De Schepper
Kojpers	vatenmakers	Van den Neucker
Grouëze Marie		De Schutter
NoeëMarie	Marie van Beboit	Scheerlinck
Léteken	van Coleta	
Wildj Emelieken		De Wilde

(vervolgt)

G. Redant.

BURGERWACHT

A N : 1 8 3 1

G A R D E   C I V I Q U E

Légion de N I N O V E . Bataillon de D E N D E R H O U T E M.

	<u>3e Compagnie</u>	<u>4e Compagnie</u>
Serg. Maj.	Standaert Pierre	V.D.Schueren Frans
Sergent	De Bodt Jan Bapt.	Versteels Livin
"	Debbaut Joseph	De Boeck Adriaen
"	Scheerlinck Jean	Meganck Joseph
"	De Coninck Charl.	Geerts Charles
Fourrier	De Launoy Joseph	De Brauwer Pr. Liv.
Caporal	De Troyer J.Bapt.	V. Ongeval Joseph
"	De Grave Joseph	V.Israel Joris
"	D'Herde J.Bapt.	Halterman Charles
"	V.Oudenhove Frans	Goossens Martin
"	De Winne Josse	De Vos Jan Fr.
"	De Lallé Charles	V.Oudenhove Theodoor
"	Barbieur Frans	Goossens Pr.Jean
"	De Neve Const.	Thienpont Frans
Tambour	V.D.Hoeven Jean	De Winter Louis
"	Cappoen Ferd.	Jacobs Joseph
Garde	Geerts Frans	Govaert Louis
"	58 gardes civiques	97 gardes civiques
"	....	....
Effectifs	74	113

3e Compagnie gestationeerd van 5 tot 17 aug. 1831
in Temse, Tielrode en Elversele.

<u>Soldes</u>	<u>per dag</u>	<u>13 dagen</u>	<u>Totaal</u>
Sergent Major	0,65 guld.	8,45 guld.	8,45 guld.
5 sergents & fourrier	0,50 g.	6,50 guld.	32,50 guld.
8 caporaan	0,25 guld.	2,00 guld.	26,00 guld.
<u>58 gardes civiques</u>	0,15 guld.	8,70 guld.	<u>113,10 guld.</u>
Effectifs : 74			185,25 guld.

GARDE CIVIQUE - BURGERWACHT

Tussen oude vergeelde archieven vonden we de lijst van 2 bataillons van DENDERHOUTEM in 1831 en de lijsten van hun soldij.

Het gaat hier over de Burgerwacht, ook nog de Schutterij genoemd. Met enkele geschiedkundige gegevens en uitleg over de Burgerwacht komen we tot de geschiedenis van de "Tiendaagse veldtocht in 1831".

Uit de "Politieke geschiedenis van België" (van 1789 tot 1944)

door Prof. Dr. Th. Luyckx

"Tiendaagse Veldtocht (2-12 aug. 1831) pag. 68

Koning Willem I had het Tractaat der XVIII artikelen verworpen dat de Mogendheden tot regeling van de Nederlands-Belgische grenzen hadden ondertekend en dat ook door België was aanvaard.

Koning Leopold I had maar pas zijn grondwettelijke eed afgelegd, toen de prins van Oranje met een legermacht de Belgische noordelijke grenzen overschreed en een zeer gemakkelijke overwinning op de Belgische troepen behaalde. Ons Maasleger, onder leiding van generaal Daine, werd op 8 augustus te Hasselt en ons Scheldeleger, onder Tieken de Terhove, op 12 aug. te Leuven beslissing verslagen. Op aandringen van Leopold I werd ons grondgebied door de Franse Maarschalk Gérard ontzet. Op 12 augustus was hij met zijn Franse legermacht te Waver en kon alzo de bezetting van Brussel door prins van Oranje voorkomen. Het Nederlandse leger moest aftrekken, doch voor de toekomst van het verslagen België had deze nederlaag toch verregaande politieke gevolgen. Zij zullen in het Verdrag van de XXIV artikelen worden vastgelegd. Deze mislukking kostte generaal de Failly zijn ministerportefeuille. De Koning aanvaardde op 3 augustus 1831 zijn ontslag en na de beëindiging van de ongelukkige Tiendaagse Veldtocht werd Charles de Brouckère op 16 aug. met de portefeuille van Oorlog belast."

In deze veldtocht heeft de Burgerwacht van DENDERHOUTEM ook zijn sporen verdiend. Zij waren opgeroepen en gezonden naar Temse, Tielrode en Elversele om de Durme te verdedigen. Volgens de lijst van de ontvangen soldij tijdens deze periode waren ze met 187 burgerwachters. Ze zijn in aktie gekomen op 5 aug. en afgezwaaid op 17 aug. Zonder verplaatsing. Ze waren gelogeed en gevoed bij de burgers.

Wat is de Burgerwacht ?

Volgens het tijdstip spreekt men over Burgerwacht, Garde Civique, Schutterij, niet werkdadige of Rustende Burgerwacht en Actieve Burgerwacht.

Bronnen hierover zijn :

"De Dendermondse Burgerwacht" van A. Stroobants, archivaris.

"Mémorial Administratif" 1850 en later.

De Burgerwacht is een Burgermilitie als aanvulling van het leger.

Ze is spontaan ontstaan in de septemberdagen van 1830, en na enkele maanden kreeg ze reeds haar wettelijke basis.

Tot in 1848 is ze op kantonnale basis ingericht, nadien ingericht op gemeentelijke basis.

Haar doel is het handhaven van de openbare orde, verdedigen van het grondgebied en de onafhankelijkheid.

Ze omvatte een opleidingsperiode en 20 jaar diensttijd : deze bestond uit oefeningen, wapenschouwingen, plechtigheden en ook schietwedstrijden.

De oorsprong is te vinden in de middeleeuwse gilden en de burgerlijke wacht uit de 16e tot de 18e eeuw. In de steden met wallen, grachten, muren en poorten bestonden de wachten uit eigen bevolking en schutters.

Hoe sterk was de Burgerwacht ?

	<u>Arrondissement Aalst</u>			
	Legioenen	Bataillons	Compagnies	Aantal
Aalst	1	3	18	1162
Denderhoutem		1	4	323
Erembodegem		1	5	328
Geraardsbergen	1	2	7	445
Haaltert		1	5	317
Lede		1	4	214
Ninove		1	6	368
	<u>Provincie Oost-Vlaanderen</u>			
Gent	9	38	163	11348
Oudenaarde	2	11	46	3098
Aalst	2	10	49	3183
Dendermonde	1	5	23	1641

1905

VOORBEELD N° 2.

Art. 8, 9 en 11 der wet van 18 October 1897.

KONINKRIJK BELGIË.

NIET WERKADIGE BURGERWACHT.

Gemeente

Provincie Oost-Vlaanderen.

REGISTER TOT INSCHRIJVING

van de personen, geroepen tot den dienst der burgerwacht, krachtens artikelen 8, 9 en 11 der wet.

UITTREKSELS UIT DE WET.

Art. 8. De burgerwacht bestaat uit de Belgen en de vreemdelingen die sedert ten minste één jaar in België verblijven, ter uitzondering van de krijgsgevangenen, in werkdadigen dienst of naar huis gezonden na een volledigen termijn persoonlijk bij het leger uitgedienl te hebben.

Wat de vreemdelingen betreft, wordt deze bepaling toegepast, mits voorbehoud der internationale overeenkomsten.

Art. 9. De dienst is verplicht, in den eersten ban, te rekenen van den 1° Januari van het jaar waarin de schutter ten volle 21 jaar oud is tot den 31° December van het jaar binnen hetwelk hij ten volle zijne 32 jaar bereikt heeft.

De dienst is verplicht, in den tweeden ban, te rekenen van laatsgemelden datum tot den 31° December van het jaar binnen hetwelk de schutter den leeftijd van ten volle 40 jaar bereikt.

Art. 11. De inschrijving voor den dienst der burgerwacht geschiedt in de gemeente der wezenlijke verblijfplaats en, in geval van onderscheidene verblijfplaatsen, in de meest bevolkte gemeente.

ONDERRICHTINGEN.

Er wordt in elke gemeente, van 1 tot 15 October, een register geopend tot inschrijving van degenen die op 1 Januari daarna onder toepassing vallen van artikelen 8, 9 en 11 der wet.

Op den 1° October, verwittigt het college van burgemeester en schepenen de inwoners, per plakbrief, van het openen van dit register, en verzocht ze hunne redenen tot vrijstelling of ontslaging, met de stuks tot staving, te doen gelden (voorbeeld n° 1).

Elke persoon, ter inschrijving geroepen, die ze binnen het voorgeschreven tijdbestek niet zal geëischt hebben, wordt ambtshalve ingeschreven. Wanneer zijne inschrijving van ambtswege te doen, vergewist het college van burgemeester en schepenen er zich van dat de persoon in leven is en dat hij aan de voorwaarden van artikels 8, 9 en 11 der wet verkeert.

Op den 15 October, na uitspraak over de ingehende bezwaren gedaan te hebben, stelt het college van burgemeester en schepenen de lijst vast der verzoeken voor den dienst, der ontslagenen, der vrijgestelden en der uitgesloten (voorbeelden n° 3 en 4).

Met deze lijsten met een proces-verbaal luidende als volgt :

De lijst der personen voor den dienst der burgerwacht aangewezen, totdat de lijst der ontslagenen, der vrijgestelden of der uit dezen dienst uitgesloten, worden heden voor de lichting van 190..... vastgesteld.

Ik bevel :
De Gemeente-secretaris,

Te

, den

190

De Burgemeester,

Of de Burgerwacht overal zo moedig was als onze voorouders valt te betwijfelen. In "Geschiedenis van Opwijk" van Lindemans lezen we :

"Op 17 juni 1831, te 7 uur 's avonds, passeerde koning Leopold te Assche, op zijn reis van Londen naar Brussel, alwaar hij op 21 juli plechtig ingehuldigd werd. De "Schutterij" of Burgerwacht van de omliggende plaatsen (ingericht bij de wet van 11 april 1827) was opgetrommeld om te Assche bij den doortocht van den koninklijken stoet, zich van weerszijden aan de straat te stellen. De harmonie van Merchtem, de enige muziekkapel van de streek, moest er spelen. In Augustus werden diezelfde burgerwachten gemobiliseerd om den inval van de Hollanders te helpen stuiten.

Ook de burgerwacht van Opwijk trok op, vol geestdrift en moed, maar, bij 't eerste bulderen van 't kanon, even buiten Leuven, riep een van de mannen : "Jongens, hier gaan malheuren gebeuren" en heel de burgerwacht (en zo ook al die van de andere dorpen uit de streek) stoof als hazen uiteen, vluchtte naar Leuven, wierp de geweren af, schoot de uniformen uit ; elk kwam afzonderlijk thuis, roemloos, in geleende klederen."

We lezen nog in de Geschiedenis van Pittem :

blz. 173 :

"In 1828 werd de Schutterij d.i. de Burgerwacht opgericht. De Diensplichtigen werden door het lot aangeduid. Ze droegen een aangepaste kledij en leerden schieten. De kommandant was een gemeentebediende."

blz. 174 :

"In 1831 trokken nog 9 Pittemnaren als "vrijwillige scherpschutters" naar het jonge Belgische leger. De Burgerwacht werd gereorganiseerd. Hier bestond de "garde civique" uit een compagnie van 175 man, 150 ervan bezaten een geweer, 18 een sabel en 7 een "pycke". Iedere zondag van 5 tot 8 uur 's morgens werden de krijgswapen-oefeningen verricht."

Robert LIEVENS.

VAN «KLUDDEN» DRAGEN

Zoals alle oude verhalen kan dit ook zo beginnen : Er was eens heel, heel lang geleden....zo lang dat onze moderne mensen smalend praten over "...de jaren stillekes.." Het verging de oude moeder van onze buurvrouw in haar jeugd jaren toch maar bedenkelijk op ene winderige herfstavond. Ze heeft het aan haar kinderen talrijke keren verteld. Haar vader was van "Eregem", in 't schoon Vlaams "Iddergem". Hij kwam van een grote boerderij, waar de achterachterkleinkinderen nu nog boeren, maar veel, veel anders dan die grootvader van onze buurvrouw, die met de paarden werkte, en knechten en meiden had. Zoals verstaan is kwam die boerenzoon een Atoms meiske trouwen en begon hier te boeren. Er waren daar te Iddergem op de boerderij nog verschillende kinderen, allemaal jongens behalve één, Leonie, de middelste naar de leeftijd bekeken. Deze Leonie was een vroom schepsel : dagelijks naar de mis, veel paternosters lezen, ja ze was zo vroom dat ze, misschien daardoor, aan gene man geraakt is en heel haar leven dus jongedochter bleef. (Kwatongen beweerden dat het een kwezel was). Deze Leonie is dan geen boerin geworden, hoor ! Nee, nee, nu zult ge menen dat ze naar 't klooster trok. Ook niet. Begijn ? Welnee. Ze kocht zich een treffelijk huisje en met haar spaarcenten en haar beetje geërfd fortuin trok ze alleen haar plan. Met wat kippen, een handvol konijnen en wat eigen hoveniersel kon ze wel de twee eindjes aaneenkopen. Bovendien kreeg ze al eens wat van 't varken bij haar twee broers die alle twee boerden, Kamiel in haar buurt in Iddergem en Poliet te Denderhoutem. Hier begint het nu voor de dochter van Poliet. 't Was zo rond Bamistijd, als 't weer verslechtert, de dagen snel korten en de vleeskuip leeggeraakt dat vader Poliet de slachter liet komen om een klepper van een zwijn te komen steken. Als na een paar dagen slameur de klus geklaard was, kon 't gezin weer voor lang voort met al dat lekker vlees ! De pekelkuip zat vol ; aan de zwartgerookte zoldering hingen rijen blinkende trippen, waar Breughel zich de lippen bij afgelikt zou hebben, in de schapraai lagen stapels vers gebrad, ontbeend en al, gereed voor de braadpan. In de kelder stond nen groten, bruinen tobben met wel dertig kilo sneeuw wit smout in, om de grijze boereboterhammen mee te smeren. Nooit echter ging

deze gebeurtenis voorbij of de naaste familie werd naar de kermis geroepen, naar de pensenkermis, waar iedereen zo verslingerd op was. Nu was 't bij Poliet te doen. Dochter Irma, zowat zestien, zeventien jaar, een struise, pronte boerin te weeg, kreeg de opdracht "matant" in Iddergem te gaan uitnodigen op de smulpartij ; tevens moest de boodschapper een "zende" meenemen. Vermits matant in dergelijke omstandigheden eens mild in de zak schoot was het meisje er sterk op gebrand de portie vlees naar tante Leonie, alias Matant, te brengen. Nadat haar melkbeurt beëindigd was, trok ze rap een ander proper kleed aan, sloeg de lange, zwarte kapmantel om en haastte zich (te voet uiteraard, de sluitkorf aan de arm waarin wat gebrad, drie witte en drie bloedpensen, en ene varkenspoot om te stoven met rozijnen en zo) de lange baan op. Bij tante was ze, zoals steeds, heel welgekomen. Nooit zou matant het nagelaten hebben haar nichtje, naast een flinke fooi, ook eens op wat lekkers te trakteren, wat toen zo zeldzaam was. Na alles honderduit bepraat en uitgelegd te hebben, moest Irma naar Denderhoutem terug. Ze keek even door het tuinraam en merkte tot haar ontsteltenis dat de duisternis buiten haast compleet was. Niet dat ze bang was in het donker, maar zo alleen en zo ver door die onbewoonde velden, en niemand op de baan, en vooral : men vertelde zo'n rare dingen die zich 's avonds afspeelden. Maar 't moest ; vooruit dan maar. Zich veel moediger tonend dan ze in werkelijkheid wel was, nam ze snel afscheid van matant en ving de terugweg aan door de volslagen duisternis. Gelukkig was het droog, alhoewel de kassei zoveel putten en bulten vertoonde dat onze meid voorzichtig moest zijn om niet te struikelen. Bovendien waren de waterplassen, na de laatste regenvlagen, bijlange niet alle opgedroogd. Zo stapte zij dan haastig naar huis, schuchter links en rechts turend naar de laatste donkere raampjes, waar slechts hier en daar een flauw schijnseltje van een "lampe-belge" door de gordijnen te merken was. Alles bleef doodstil op haar tocht, slechts in de verte scheurde heftig hondegeblaf de stilte. Zo kwam ze dan aan de zo beruchte plek "'t Vos-Esselken" genoemd, of ook nog de "Kalvaar", want er hangt een triestige kruislievenheer aan een houten balk. Dichte lindebomen nemen deze kalvarie onder hun bescherming. De weg buigt daar wat om en stijgt daar ook wat. Over deze omgeving deden in vele huizen de wildste geruchten de ronde, van Jan de Lichte, de gevreesde bendeleider, of van Kludden, die zijn slachtoffers als rijdier gebruikte en zich een flink eind ver liet dragen.

Anderen vertelden klagelijk dat hun grootvader of peter juist op die plek van den "Dalf" was misleid. Alven of elfen hadden ze zodanig gedwarsboomd dat ze een ganse nacht ronddoelden en de goede weg naar huis niet vonden, zodat ze slechts bij de eerste morgenklaarte van die nachtmerrie verlost geraakten. Nog anderen kwamen zelfs met histories van de weerwolf aandraven. De vertellers wisten het allemaal zo geheimzinnig aan te brengen, dat ook de groteren geen zin hadden om te gekscheren, de hele avond niet. Al deze lugubere dingen flitsen ook door het brein van onze Irma. Tot dan zomaar ineens, en juist uitgerekend op deze plaats, vanachter het crucifix, het meisje een schrikaanjagend gehuil hoort dat haar door hart en nieren snijdt ; direct daarop springt een rare gedaante op haar toe en klautert op haar rug. "Draag me waar ik u gebieden zal !" klinkt het dwingend, dreigend, onweerstaanbaar. Het angstzweet breekt het mens aan alle kanten uit. Zo goed en zo kwaad als het gaat strompelt ze zo voort met die vracht. Uit haar mond komt geen enkele klacht, zo doodsbang is ze. En steeds verder schuift ze voort door de inktzwarte nacht, het onbekende wezen willens nillens meezeulend. Bij tijd en wijle krijgt ze een harde kniestamp van het gevaarte te verduren. Hoeveel weg ze aldus afgelegd heeft, hoelang ze dat onding moeten torsen heeft, kon ze nadien zelfs niet benaderend vertellen. Plots voelde ze zich dan ontlast ; ze ving een luide schaterlach op en ook deze sarcastische uitroep : "bedankt, meiske, g'hebt Kludden gedragen !" Zo plots het sinister wezen gekomen was, zo plots was het ook gegaan ! De duistere nacht in...Verslagen als nog nooit, stond onze deerne een poos als aan de grond genageld, verstijfd van schrik. Ze merkte, hoorde, voelde niemand of niets. Jawel ; haar eigen hart bonsde hoorbaar in haar rillend lichaam. Ternauwernood durfde ze nog opkijken. Niet wetend waar ze zich bevond heeft ze zich dan maar voortgespoed, tot ze hijgend en zwetend, plots door de asgrauwe lucht het somber silhouet van haar dorpskerk ontwaarde. Nu was ze nog maar een boogscheut van huis verwijderd. Bij het terugdenken aan die vreselijke nacht sidderde ze lang nadien nog over al haar ledematen. Zij voelde nog immer die kludden op de klanne rug geprangd.

Jaja, lach maar, het was niet de enige vrouw die Kludden moest dragen, maar niemand kon ooit verklaren wat vreemdsoortig ding dat wel was...

E. HUYLEBROEK.

STRATEN EN VELDEN TE HELDERGEM

De grote tiende van Heldergerm werd in de 18de eeuw geheven door de Sint-Adriaansabdij te Geraardsbergen. De parochie werd uit bestuurskundige overwegingen verdeeld in tien wijken. De oppervlakte en de ligging van elke wijk werd nauwkeurig berekend en beschreven zodat gemakkelijk kon bepaald worden waar de eigendommen lagen waarop de grote tiende geheven zou worden.

Hier volgt een samenvatting van deze inventaris.

In de eerste wijk ligt de cauter (burrewatervalle genoemd) de ninofsche watervalle, het krieckelveldeken, het sieckhuisveldeken en het heilige geest veldeken. Verder het galgenveld, dat zich voor het grootste deel in de gemeente Aspelare bevindt. Deze wijk heeft als scheidingslijn de steenweg van Geraardsbergen naar Aalst. De totale oppervlakte van de eerste wijk bedraagt 23 Bunder (1) en 83 roeden.

De tweede wijk bestrijkt de bosveldekens, de pretterij en het strijland. Geheel de oostzijde paalt aan de parochij van Outer en eindigt aan de steenweg van Geraardsbergen naar Aalst. In het Zuiden grenst het aan de Rijstbossen, in het westen aan de veldekens van Ittre gescheiden door een gracht en in het noorden aan de straat die leidt naar de molen te Rijst.

De totale oppervlakte van de tweede wijk bedraagt 29 bunder en 26 roeden.

De derde wijk bevat het veldeken van Ittre en gans het rijstveld en paalt ten oosten aan het streijland gescheiden door een gracht. Het grenst ten zuiden aan de rijstbossen, ten westen aan de grens van Woubrechtgem en ten noorden aan de cauter. Het omvat verder het holbesken, de hofstede, de veldekens van het hof van Anchin en de heije paalt ten oosten aan de straat, ten zuiden het voornoemde rijstveld, ten westen en ten noorden Woubrechtgem. Tot de derde wijk behoort ook de hoogcauter, ten oosten ervan bevindt zich de slangenbos en de ellestraatjes, ten zuiden de meersen, ten westen de straat en ten noorden de langemeersch.

De totale oppervlakte van de derde wijk bedraagt 23 bunder en 24 roeden.

In de vierde wijk ligt de bulscam en het hofveld palende ten oosten aan de bruul, verder wordt het gescheiden door de rechter en de grens met Outer, ten zuiden langs de straat die naar de molen te rijst leidt. Ten westen bevindt zich een andere straat en de hoogcauter. Ten noorden wordt het gescheiden door een dreef, verder over de rael en de kafhoek langs het doreveld tot aan de bruul. De totale oppervlakte van de vierde wijk bedraagt 29 bunder, drie dachwant en 88 roeden.

De vijfde wijk bestrijkt het volledige doreveld, met ten oosten de vijverkens en ten zuiden de bulscam. Hij bevat ook het gillekens wijveld en loopt verder ten westen van de vijverkens met langs de noordkant het schutijzers wijveld gescheiden door de fonteinweg van op de Driesch tot beneden, dan verder in het oosten langs de Driesch daarbij inbegrepen de huisstede en de velden van Joos daeseleer tot en met de hofstede van de weduwe van Judocus moreels. Dan een gedeelte van de overkant van de baan met de Rechter die in het oosten gescheiden is met een voetweg, in het zuiden de parochie van Outer, ten westen het hofveld tot aan de brilveldekens. De totale oppervlakte van de vijfde wijk bedraagt 24 bunder, één dachwant en 58 roeden.

In de zesde wijk ligt de krieckenberg, raesveld groot en klein putteveld naast elkaar gelegen, ten oosten tot aan de steenbeek en zo opwaarts tot aan het hof Ten Haene. Voorbij de hoeve liggen langs de westkant nog twee veldekens, verder het Reijmbunder, het Willemsveld en de Dasselt tot aan de grens van Woubrechtgem en zo verder tot aan de grens van Aaigem. Ten noorden ligt Dasselt en komt tot tegen doeve gescheiden door een voetweg, verder opwaarts langs de dweelhage inbegrepen de huisstede en de veldekens ten oosten en ten westen van de straat. De totale oppervlakte van de zesde wijk bedraagt 25 bunder, drie dachwant en 77 roeden.

De zevende wijk bevat de ganse Hoeve, ten oosten bevindt zich de dweelhage, ten zuiden Dasselt gescheiden door een voetweg, ten westen deckersmeers in de parochie Aaigem. Insgelijks geheel de hoomweg scheidende ten oosten langs de steenbeek opwaarts tot aan de mertens-craene veldekens, ten zuiden tot aan de straat en ten westen tot aan de veldekens van Jan Jenno en Jacobus Van Keymeulen en dan terug nederwaarts langs de dweelhage.

De totale oppervlakte van de zevende wijk bedraagt 21 bunders.

De achste wijk bestaat uit het bloxwijnveld, groot wijnveld, steenbeek, hemerijck, het kerkveld en alle andere veldekens daaronder gelegen. In het zuiden gescheiden door de dreef tegen schutijzers wijnveld, ten westen langs de meersen en de steenbeek, ten noorden de boonhof en alles gelegen tot aan de meulebeek, ten oosten tot aan de kerk, opwaarts langs de straat en verder langs de Driesch en alle hofsteden en veldekens tot aan de hoeve van Jacobus Goossens. Verder over de dreef het schutijzers wijnveld komende in het oosten tot aan de Driesch, in het zuiden gescheiden door de Fonteijnweg van aan de Driesch tot beneden, ten westen de vijverkensen in het noorden tot aan de dreef tegen bloxwijnveld. De totale oppervlakte van de achste wijk bedraagt 20 bunders en 79 roeden.

De negende wijk bestrijkt het tappensveld en holbeke, ook de borre met het caereveldeken, verder in zuidelijke richting tot aan de slingermeers zo ingesloten ten westen. Langs de Driesch al de veldekens en de hofsteden beginnende aan de hoeve van Jacobus De Swaef tot aan de kerk. Ook al de andere boerderijen op de Driesch tot aan de meulebeek en dan terugkerende in oostelijke richting tot de grens met Haaltert en de slinger. De totale oppervlakte van de negende wijk bedraagt 31 bunders, drie dachwant en 50 roeden.

De tiende en laatste wijk houdt in het klein wijveldeken, het stockveld, het moese- en vranckbos en het veldeken achter Laethem, de hofstede en veldekens van Cornelius Mertens. Vervolgens langs de Driesch tot en mede de hofsteden van Peter De Wetter en Frans Van Himpe. Ook de andere hoeven daar rechtover gelegen, ook deze van Jan Schutijser, verder in noordelijke richting langs de slingermeers en in het oosten tot aan de grensscheiding met Haaltert, zo opwaarts tot aan het rat en in het zuiden langs de heerbaan voorbij de herderkens tot aan het klein wijveldeken en in het westen gescheiden met een voetweg tegen de Rechter.

De totale oppervlakte van de tiende wijk bedraagt 29 bunders.

De totale oppervlakte van de tien wijken bedraagt 317 ha 25 ca.

(1) 1 bunders = 1 ha 23 a   1 dachwant = 30 a 74 ca
1 roede = 30,74 m²

Bron : Inventaris nr. 571

Archief van de Sint-Adriaansabdij-Geraardsbergen.

De Troyer Roger.

WAT WERD ER BEHANDELD IN DE 9^e JAARGANG 1989 ?

DENDERHOUTEM

Huylebreek Edgard	- De Lebeekse Kristenheid	Nr. 1
	- Sterfgeval van vreemdeling	Nr. 2
	- Een beledigde burgemeester in 1801	Nr. 2
	- Publieke waterpompen	Nr. 2
	- Traagzaam trekt de witte wagen	Nr. 3
	- Van "Kludden" dragen	Nr. 4
Lievens Robert	- Burgerwacht	Nr. 4

HAALTERN

De Loose Willy	- Heibel tussen burgemeester en 11-julicomité in 1932	Nr. 2
	- Bij een jubelfeest (K.A.V. 50 jaar)	Nr. 2
	- Merkwaardig kruis	Nr. 3
Redant Gilbert	- Haaltertse bij- en spotnamen (1)	Nr. 1
	- Haaltertse bij- en spotnamen (2)	Nr. 2
	- Afgedankt (predikstoel)	Nr. 3
	- Haaltertse bij- en spotnamen (3)	Nr. 3
	- Haaltertse bij- en spotnamen (4)	Nr. 4

HELDERGEM

De Troyer Roger	- Plaatselijk politiereglement in 1907	Nr. 1
	- Belgo-Romeinse villa	Nr. 2
	- Straten en velden	Nr. 4
Minnaert William	- Herbergnamen Groot-Haaltert	Nr. 3

KERKSKEN

Lievens Robert	- Gemeenteverkiezing in 1872	Nr. 2
	- Paardenmonstering in Dendermonde	Nr. 3
Temmerman Paul	- Een "oudzeer" tussen Haaltert en Kerksken	Nr. 1
	- De pastorie	Nr. 4

De Voorzitter en de bestuursleden
van de Heemkundige Kring
wensen voor hun leden en familie
oprecht een zorgeloos 1990

